

ÆTT OG ANNET

Argang 35 Utgave 92

Grenland Ættehistorielag

Mars 2014

HEDERSPRISEN 2013

Redaksjonskomite for Ætt og Annet:

Terje Rehn Holm-Johnsen, Jan Christensen, Gard Strøm og Ivar Kokkersvold

Innhold

Leders spalte.....	side	3
Informasjon om lagets virksomhet		
Møter 2. halvår 2013	side	4
Hedersprisen 2013.....	side	5
Foredrag på høstmøtet.....	side	6
Annet		
Skiens kulturpris 2013 til Gard Strøm	side	13
Artikler		
Min farfars brev under og etter krigen av Stian Høiset, del 2 ..	side	18
Familien i Hasseldalen av Monica H. Berthelsen.....	side	25
Møteplan 1. halvår 2014.....	side	34
Budstikka 1-2014	side	35
Årsmøteinnkalling for 2014.....	side	36
Kurs i bildehandling.....	side	36

Forside:

*Jørn Olsen tildelt lagets hederspris 2013
av lederen Terje Rehn Holm-Johnsen*

Foto: Ivar Kokkersvold

Kontaktinformasjon for redaksjonskomiteen:

- Terje Rehn Holm-Johnsen, tlf. 479 04 225, e-post: tr.holmjohnsen@gmail.com
- Jan Christensen, tlf. 35 52 47 08, e-post: jan@slekt.org
- Gard Strøm, tlf. 957 89 494, e-post: post@gamlegjerpen.no
- Ivar Kokkersvold, tlf. 476 33 307, e-post: ivar@kokkersvold.net

Leders spalte

Så er vi inne i et nytt år, Grenland Ættehistorielags 41. år. En anseelig alder.

Selv føler jeg at foreningen er høyst oppegående tross i at teknologien er i ferd med å ta oss igjen. I stedet for gamle bøker, notatblokker og svære anetavler sitter man nå med hver sin lille laptop på våre møter. Det er vel og greit, men vi bør også tenke på å ta noen pusterom. Derfor vil vi forsøke å legge inn en liten "pause" på våre framtidige møter. Tanken er at vi ikke setter fram kjeks/småkaker før rundt 18:30. Da håper vi at alle kan slå laptopen sammen, lene seg tilbake med kaffekoppen og slå av en prat med nabomannen/-kvinnen. Tenk også på de fra styret som har vakt, de trenger også en hvil og få strukket på beina. Husk også: lokalet vi leier er ikke gratis. Derfor tar vi 20 kroner på møtet som både dekker leie av lokalet, kaffe og litt å små-bite i. Legg penger i pappkruset som står ved kaffekannene.

På våre utvidede møter har vi benyttet interne ressurser i stor grad. Det er mange i foreningen som sitter med spesialkunnskap om temaer innen slektsgransking.

Dersom det er noen som mener de har noe de vil bidra med, eller noe dere vil vite mer om, så gi oss beskjed.

Vi skal også holde et par kurs i år. Det første kommer allerede i vår; se baksiden av bladet. Meld dere på, dette er kurs som vil gjøre dere bedre og mer robuste som slektsforskere og samlere av historisk materiale. I vår omhandler kurset bildebehandling og alt rundt dette, i høst omhandler det gotisk skrift.

I år markeres et jubileum i Norge. Det er 200 år siden vi innførte Grunnloven. Dette markeres overalt, og vi vil vel ikke la dette gå upåaktet hen hos oss heller. Derfor tenker vi at det kan bli et slags tema for neste nummer som kommer i juni. Dersom du sitter med noe som du vil dele med deg og som er relatert til dette, så ber vi om at du sender oss det så raskt som mulig. Senest innen 15. april til redaksjonskomiteen; jamfør kontaktinformasjon på foregående side.

Framover nå så nærmer vi oss et årsmøte. Dette kan du lese mer om på baksiden av bladet. Det er viktig for oss å få flest mulig med på årsmøtet da det er foreningens høyeste organ. Mener dere at noe må endres er det først og fremst her det kan gjøres. Enten ved valg av styret, eller ved fastsettelse av kontingent, justering på budsjett osv.

Så vil jeg bare avslutte med å ønske dere alle en fin vår og forsommer.

Terje Rehn Holm-Johnsen
leder Grenland Ættehistorielag

INFORMASJON OM LAGET

Arbeidsmøter 2. halvår 2013

Høsten 2013 var det 6 vanlige arbeidsmøter i laget. På det første møtet etter sommerferien hadde vi besøk av journalist fra Porsgrunn Dagblad. Etterfølgende avisoppslag ble medtatt i høstnummeret av bladet vårt.

Videre 2 utvidede møter med et tema:

19. sept.

Gard Strøm informerte her forsamlingen om Skien kommunes historiske arkiv og om hva som finnes der.

21. nov.

Nok en gang med Gard Strøm som orienterte om turen sammen med Ragnar Kjær til Wisconsin, USA.

Gard «Dutte» Strøm
på det utvidede møtet 19.sep. 2013

Foto: Ivar Kokkersvold

Møtet
19. sept. 2013
i Porsgrunn
bibliotek
2. etg.

HØSTMØTET

Et høstmøte med foredrag har lang tradisjon i laget, og etter hvert har også hederspris-utdelingen blitt lagt til på dette møtet.

I 2013 ble høstmøtet avholdt i Østre Porsgrunn kirkestue den 24. okt. Videre som tradisjon tro, bevertning med kaffe, rundstykker, kaker og utlodding samt ikke minst tid til en prat. Og med kaffekomite som er mindre synlig da de gjør jobben mest på forhånd, og fortjener mange takk for den dugnadsinnsatsen de gjør både da og på andre møter.

Et godt besøkt høstmøte hvor 40 deltakerne nok er over «normalen». Foredraget om Cort Adeler har nok et interessant tema .

HEDERSPRISEN 2013

Hedersprisen 2013 ble tildelt Jørn Olsen av lagets lederen Terje Rehn Holm-Johnsen.

Hederspriskomiteens begrunnelse:
«Også denne gangen går hedersprisen til en person som har lagt ned mye arbeid i å presentere oppgradert

og fornyet slektshistorie for Grenlandsregionen.

Han har vært medlem av laget siden 2001 og medlem av styret fra 2007 til 2013.

Han er stort sett på hvert møte og er gjerne en av de første på plass.

Han har nå også skrevet ny slekts- og gårdshistorie for Eidanger fram til 1814; den delen som var mest moden for revisjon på bakgrunn av nye kilder mv. Med et stort bakgrunnsarbeid med avskrifter av kirkebøkene, skifter osv. og med utallige arbeidstimer. Alt materialet er lagt gratis tilgjengelig på hans nettside «eidangerslekt.org».

For øyeblikket holder han på østre Porsgrunn. Deretter Brevik og han har tilsvarende planer for Siljan.»

Hederspriskomiteen:
Jan Christensen, Gard Strøm, Ivar Kokkersvold, Kersti Sorter.

Foto: Ivar Kokkersvold

Foredrag på høstmøtet

Cort Sivertsøn Adeler

Hans slekt og eiendommers betydning for vårt distrikt

ved

Carsten Ingar Albretsen

Den 16. desember 2012 er det 390 år siden Kurt Søfrensen ble født i Brevik.

Vi må først tilbake i tiden – i begynnelsen av 1600-tallet i vårt distrikt. Her var gode havneforhold, store skogsområder, mange vassdrag og et livlig handelssentrum for trelast som en vesentlig næring, særlig med hollendere og engelskmenn som kunder.

Brevik var på den tiden det viktigste sentrum for bondehandelen i fjorden. (De kunne selge fritt uten borgerbrev eller andre forpliktelser). Videre levde man av sjøen og fiske, små gårdsbruk i bakgården og litt hjemmeindustri.

Søfren Jensen, f. 1575 i Leikanger, kom til Brevik i 1619, etter å ha vært fogd i Skiptvedt og Spydeberg i to år og byfogd i Skien 1613-1614 for så å bli beskikket av kong Christian IV til å bli Kongelig Saltmester på saltverkene på Langøya ved Langesund fram til 1619. Da ble det ulønnsomt, og lagt ned. (Lene Walle, Forrige museumsdirektør i Telemark, har skrevet sin hovedoppgave om saltverket på Langøya). I Brevik begynte Søfren Jensen som trelasthandler. Han hadde et sagbruk i Solumsfossen i Drangedal, men både Sannidal og Kragerø (som ennå ikke var kjøpstad) tilhørte hans "trelastrike". Han var fortsatt "borger av Skien" og kunne da besitte handelsrettigheter.

I 1620 giftet han seg med Dorteia Nielsdatter f. 1595, og de fikk tre barn, Sophie 1620, Kurt 1622 (hans døpenavn) og Niels 1624. Jeg tar med dette i innledningen, slik at man bedre kan forstå det senere forløp.

*Foredragsholder
Carsten I. Albretsen*

Foto: Ivar Kokkersvold

Sophie ble gift med Jørgen Jensen Trane. Det finnes fortsatt slektninger her i distriktet.

Kurt kom, som man forstår, fra "god" familie med etablert økonomisk grunnfundament og med spennende opplevelser på Brevik havn med skip fra nære og fjerne farvann. Det er blitt

*Maleri av Cort Adeler
- på sjøkrigskolen i Bergen*

kilde: http://www.amsterdam.no/norske_spor/adeler/adeler-no.html

sagt at man i Brevik snakket flytende hollandsk på denne tiden. Så da Kurt var konfirmert i 1637, ble han sendt til Holland for å lære matematikk og navigasjon. Han ble sikkert tatt hånd om av en av farens forretningsforbindelser i den lille byen Hoorn i Nord-Holland.

Etter kort tid ble han opptatt som adelborst eller sjøkadett i den hollandske marinen. Allerede høsten 1639 var han med i sitt første sjøslag. Han kjempet under den kjente admiral Morten Tromp i et sjøslag mot engelskmennene ved Downs på sørspissen av England. Da artikkelen ikke skal omhandle i detalj Kurts mange og store seire som kaptein og senere admiral, blir de viktigste nevnt slik at man bedre kan forstå også hans storhet i ettertiden.

I perioden 1640-45 seiler han som konstabel

på et armert hollandsk handelsskip som drev befraktning i Middelhavet, hyret av den Venetianske stat. I denne perioden ble han forfremmet til løytnant og nestkommanderende på skipet.

I 1645 brøt det ut krig mellom Venezia og Tyrkia. Kapteinen ombord dør, og Kurt får aller nådigst overta kommandoen på tross av ung alder og liten fartstid. Da leietiden for skipet utløp, dro han så tilbake til Holland. Her møter han en ung vakker enke som het Angelica Sophronia (Engeltje på hollandsk). Han reiste på vårparten 1646 hjem til Brevik for å be om sin fars velsignelse til å gifte seg med den vakre "jomfru". Ekteskapet inngås 16. juni samme år. I dette ekteskapet fødtes to sønner, Sivert og Johannes.

Johannes døde i spedbarnsalder, men Sivert eller Sigvart, vokste opp og fulgte i sin fars fotspor og ble sjømann. Bl.a. førte han "Danebrog", men døde til sjøs ombord på den danske fregatten "Den flyvende Ulv" i 1683 på veien hjem fra India.

Ved fylte 25 år, ble Kurt fast kaptein på "San Giorgio Grande" og fortsatte i Venetiansk krigstjeneste i perioden 1648- 1660. I denne perioden dør hans kone. Som sagt så skal vi ikke gå i detalj med hensyn til hans krigsinnsats i den Venetianske krig mot tyrkerne i Middelhavet og Egeerhavet, men i det siste avgjørende slag i 1658, seiret venetianerne over tyrkerne og knuste den tyrkiske flåten. Cort Adeler mottok en rekke æresbevisninger og en årlig pensjon på 1400 dukater som skulle utbetales inntil hans tredje slektsledd.

Han ble utnevnt til Tentante Générale som tilsvarer viseadmiral. Men i mai 1661 tok han avskjed med den venetianske sjøkrigstjeneste og vender tilbake til Holland.

I ettertiden har det vært ført mange diskusjoner om hva som er myter og hva som er realiteter i beretningene om Kurts ulike bragder. Det eksisterer lite originalt kildemateriell, og flere

Lysning for Cort Sivertsen Adeler og Anne Pelt i Amsterdam.

kilde: http://www.amsterdam.no/norske_spor/adeler/adeler-no.html

av beretningene har nok vært muntlige overføringer. Men når det gjelder den berømmelige kampen mot tyrkiske (omanske) Ibrahim Pasja, har den åpenbart en kjerne av realitet og ikke bare en myte. Som seierstrofeer tok han nemlig med seg Ibrahim Pasjas sverd og fane som kan besees i Nasjonalmuseet i København.

Den 25/7 1662 inngikk han så ekteskap med den 21 år gamle Anna Pelt som var datter av et høyt ansett handelshus i Amsterdam. Deres hus står der fortsatt. Det er fra den tiden at navnet som han jo er kjent for, dukket opp, nemlig Cort Sivertssøn Adelaer, som det står i vielsesattesten.

Med Anna Pelt fikk Cort Adeler 4 barn, 3 piker og sønnen Fredrik Christian.

I Holland fortsatte han å arbeide for den Venetianske stat, og de ville gjerne ha han i sin tjeneste. Men så kom det en henvendelse fra kong Fredrik den III av Danmark/Norge. Han hadde nylig styrtet adelen fra dens politiske maktstilling og tilegnet seg enevoldsmakten i de forenede riker. Cort Adeler ble forespurrt å komme til København, og bygge opp den dansk/norske krigsflåten, som hadde totalt forfalt under Christian IV. Han takket ja til dette. Han ankom den 8. august 1663. Allerede den 15. september utnevnes han til admiralsråd og

Huset hvor Cort Adeler bodde i Amsterdam.

Kilde: http://www.amsterdam.no/norske_spor/adeler/adeler-no.html

admiral med den høye lønn på 7200 rdl., foruten visse handelsfordeler. Senere øktes gaksjen betydelig. I 1665 fikk han tittelen generaladmiral, og året senere ble han opphøyet i den danske adelsstand, og fikk da sitt våpenskjold. Ved Danebrogordenens innstiftelse i 1671 ble han slått til ridder, etter sin rang med matrikkel nr.10.

Som dansk/norsk generaladmiral fikk Cort Adeler aldri anledning til å vise sine krigerske evner i og med at de år han stod i spissen for flåten, var fredsår. Men også som administrator viste han stor kraft. Flåten lå så å si helt nede etter Christian IV s mange kriger. Den oppbygningen satte han umiddelbart i gang med. Han tegnet og konstruerte selv orlogsskip basert på sine erfaringer fra Holland og Venezia. Han fulgte nøye med på skipsverftet både i København og Bergen under byggingen av

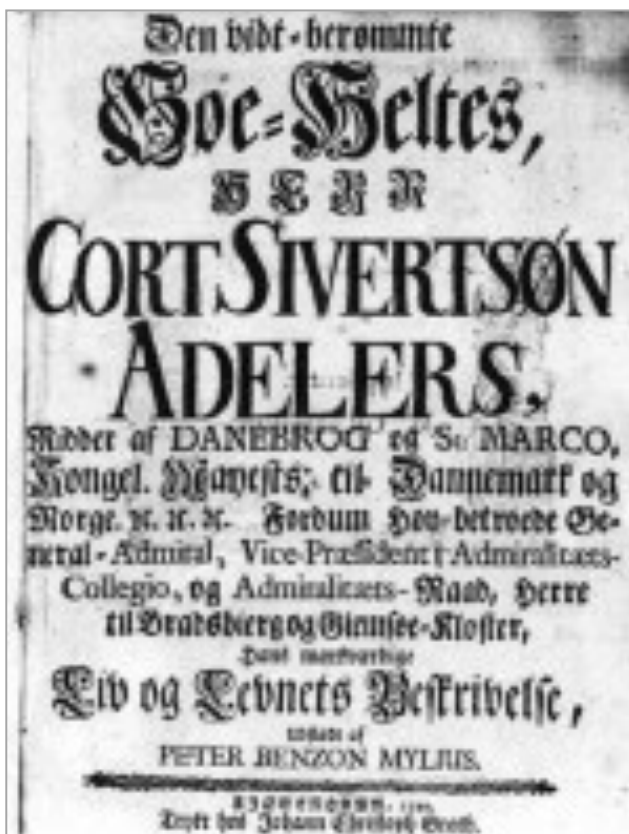
hvert eneste skip og hentet tømmer fra sine eiendommer i Norge og brukte norske tømmermenn og håndverkere. Det er derfor på tide nå å snakke om hans innsats for vårt område.

Hans far Søfren Jensen døde i 1649 og det ble Cort Adelears 6 år yngre bror, Niels, som skulle bestyre eiendommene som med årene skulle øke i betydelig omfang. Niels var som sin far, trelasthandler og skipsreder og drev kjøbmannshandel i Kragerø. Han flyttet senere til Kragerø og moren flyttet med.

Den 22/12 1666 fikk Cort skjøte på Gimsøy gårder med kloster, innmark og utmark. Under eiendommen lå også lakserettigheter bl.a. til Klosterfossen og Skiensvassdraget. Videre gårdene Bratsberg, Follaug og Kolkinn. I tillegg 5 flomsager og 8 sager ved Skien med under-liggende skog, skogparter etc. Den 14/8 1669 konfirmerte kongen det privilegium som siden 1663 allerede hørte til eiendommen. Det gjaldt skogshogst og sagbruk i Tinn prestegjeld, Gransherad og Lisleherad til Tinnelva fra Heddalsvannet og oppover elven. Han kunne hugge hva han ville, også mastetrær, men en del forpliktelser fulgte med, og det var bl.a. at Kongen skulle ha forkjøpsrett til alle kongens, kirkens, prostienes og prestegårdenes eiendommer i Bratsberg amt.

I 1668 forøktes eiendommen med godset, tilhørende Gjerpen prosti. Til denne eiendommen lå bl.a. hele Falkum med under-liggende bruk og inntektsmuligheter.

Sine eiendommer i Norge, unntatt Gimsøy, ville han overdra sommeren 1675 til sin bror, Niels Søfrensen, som da var blitt amtmann i Bratsberg, for 52 985 rdl. Men Niels som hadde kommet i store økonomiske vanskeligheter, greide ikke å betale kjøpesummen, og godset ble værende i Corts eie, og siden i enken Anna Pelts eie. I sitt ekteskap med Anna Pelt, hadde han 3 døtre foruten sønnen Fredrik Kristian, som var født 1668. Han ønsket ikke å reise til Norge å ta seg av eiendommen Gimsøy etter farens død, men overlot tilsynet til sin onkel

Den første boka om Cort S. Adeler skrevet av Peter Benzon Mylius utgitt i København 1740

kilde: http://www.amsterdam.no/norske_spor/adeler/adeler-no.html

Niels. I stedet kjøpte han herregården Dragsholm på Sjælland og som han døpte om til "Adelersborg" Han døde i 1726. Hans sønn ble imidlertid geheimeråd, stiftsamtmann i Kristiansand.

Cort Sivertson Adeler må ha vært en mann med energi og allsidige evner, siden han – uten noen videregående utdanning – har kunnet hevde seg og yte utmerket tjeneste som sjø-offiser i krig, og i høyt administrative stillinger i fred .

Det står nemlig ikke til å nekte for, at han sammen med sine kolleger i admiralitetet har innlagt seg stor fortjeneste for den dansk/norske flåtens utvikling i fredsårene 1664-1675, og således vært med på å forberede dens seire i den skånske krig under Niels Juels kommando.

Selv ble han smittet i en tyfusedepidemi og ble alvorlig syk og døde den 5. november 1675 i sitt hjem i København.

Under hele sin embetstid nøt han en stadig usvekket tillit først og fremst hos Fredrik III og hans dronning og senere hos Kristian V. Han må stadig regnes som en av de eiendomligste og merkeligste menn vårt land har fremfostret i foreningstiden.

Da Cort fikk skjøte på Gimsøy kloster i 1666, ble det ikke gjennomført noe ordentlig matrikulering. Det skjedde imidlertid den 6. mai 1687 etter ordre fra stattholder Ulrik Fredrik Gyldenløves besiktelse og vurdering (som skatteobjekt) av matrikelgården Gimsøy kloster i Solum som gnr. 17, lnr.47.

Som nevnt tidligere, ville Cort Adeler sønn, Fredrik Kristian Adeler, ikke flytte til Norge, men fortsatte å bo på Adelersborg livet ut og døde der i 1729. Hans sønn, som het Fredrik, kom imidlertid til Norge som stiftsamtmann i Kristiansand og styrte Gimsøy kloster derfra til sin død i 1766. Hans sønn, altså Cort Adeler sønnesønns sønn, Georg Friderich Adeler, tok opphold på Gimsøy. 28 år gammel, ble han amtmann i Bratsberg amt, men ble etter en stund tvangsforflyttet til Lister og Mandals amt fordi "hans forkjøpsrett til trelast, kom i strid med hans embede". Han fikk imidlertid lov til å flytte tilbake til Gimsøy og Bratsberg "på visse betingelser".

Han ble stiftsamtmann i Kristiansand som sin far, men nedla embetet i 1787 og reiste tilbake til Gimsøy hvor han hadde nok med å ivareta sine store eiendommer. Foruten gårder i Solum sogn og Solums kirke, som han bygget i 1765-66, eide han mange gårder i nabosognene Dessuten eide han en rekke sager mellom Gimsøy og Skien og skogeiendommer i hele Skiensvassdraget, Sauherad og Tinn. Kort sagt det meste av hva hans oldefar hadde eiet. På Kristian den 7.s fødselsdag 29. januar 1777 stiftet han under et stort gilde på Gimsøy det såkalte "Opmuntringsselskab" for bøndene i

*Adeler-familiens
våpenskjold
i Solum kirke
– malt ca. 1760*

kilde: http://no.wikipedia.org/wiki/Cort_Adeler

amtet. Premier og medaljer ble utdelt til de dyktigste jordbrukerne. Adeler selv var en fremragende jordbruker og mottok fra det danske riksstyret premier som var avsatt til årlig utdeling i Norge.

Georg Friderich pleide hvert år om høsten å foreta inspeksjonsreiser til sine gårder. Det gjorde han da også i 1810, skjønt han var blitt 75 år gammel og en meget korpulent mann. Blant annet kom han til gården Sem i øvre Gjerpen, nær prestegården. Gårdens tre bruk hadde siden 1723 tilhørt Adeler familien. Det ble hos forpakteren holdt et "mindre" selskap der traktementet til aftens var medisterpølse og annen "rørig mad". Kammerherren var en "storæter", med en korpus som viste dette, og han tok rikelig for seg av rettene. Aftenen var mørk, den første november, og veien oppover bakkene var ytterst kronglete. Kammerherren hadde med 5 personer, deriblant sønnen Anton Beatus.

Selskapet kjørte sammen i en tung karet med 4 hester foran. For å gjøre en lang historie kort, så veltet den tunge karet ned i en grøft med alle menneskene i. Ingen kom alvorlig til skade, med unntak av kammerherren. Da han ble trukket frem av vognen, var han bevisstløs. Han ble brakt tilbake til forpakterboligen og lege ble budsendt fra Skien. Da han ankom, kunne han bare konstatere at kammerherren var død. Han mente at støtet fra fallet ikke var årsaken til døden, men kammerherrens overfylte mage. Han rett og slett "sprakk". På folkemunne ble det sagt at han døde med en pølse i halsen!

Anton Beatus Adeler var Georg Friderich Adeler sønn i første ekteskap og født i 1767. Han var etter hva man kan forstå, lite begavet, i alle fall lite praktisk begavet og "lite for seg". Hans far hadde derfor bestemt at hans mange vanskelige eiendommer skulle etter hans død, overtas av brorsønnen Fredrik Adeler til Adlersborg i Danmark. De ble enige om en årlig livrente til Anton Beatus på 1000 spd., og som

før, fri bolig i fløyen av Gimsøy gård. Imidlertid forlovet Anton Beatus, vel 50 år gammel, med den mektige og dyktige enkefru Signe Hall. Hun brakte sin nye mann flere barn i medgift.

Da der ennå ikke var noen høyere skole i Skien, fikk hun sin mann til å flytte til Oslo i 1821 "for å skaffe barnene skolegang".

"Kammerherren" endte så sitt liv i 1843, 76 år gammel og utrolig nok på samme måte som sin far. Gimsøy kloster var imidlertid solgt i 1823 til Eidsvollsmannen grosserer Didrik Cappelen, som allerede i 1801 hadde kjøpt klosterets skoger og sager av Georg Friderich Adeler. Diderik Cappelen var da Skiens rikeste mann.

Kilder:

- Peter Benzon Mylius: *Cort Sivertsøn Adellers liv og levnets beskrivelse*. 1740.
- Preben Holck: *Cort Adeler* 1934.
- L. Aas: *Cort Adeler. Den norske sjøhelt* 1943
- Schneider: *Fra det gamle Skien*.
- J.L. Qvisling: *Lokalhistoriske avhandlinger vesentlig vedkommende Telemarken* 1924. *Gårdshistorien om Gimsøy kloster*.
- Conrad Nicolai Schwach: *Helt skal jeg ikke dø*.
- *Div gårdshistorier fra Gjerpen, Solum og Sauherad*.

Statue i Brevik av
Cort Sivertsen Adeler

kilde: <http://www.brevik.no/brevik/Hjem/Cort-Adeler>

Høstmøtet
En lydhør
forsamling
under
foredraget

Foto:
Ivar
Kokkersvold

SKIEN KOMMUNES KULTURPRIS 2013

tildelt Gard Strøm

Fra Skien kommunes nettside:

<http://www.skien.kommune.no/Nyheter-i-Skien/Skien-kommunes-kulturpris-2013/>

Vi gratulerer Gard Strøm som vinner av Skien kommunes kulturpris 2013! Strøm mottar prisen for det enorme arbeidet han har lagt ned i bygde- og slektsboka for hele Gjerpen Prestegjeld.

Gard Strøm har i over 20 år brukt store deler av sin tid på arbeidet med en interaktiv bygde- og slektsbok for hele Gjerpen prestegjeld. Området han har dekket strekker seg fra Luksefjell til Vallermyrene. Resultat er å finne på nettsiden gamlegjerpen.no som ble ferdigstilt sist vinter.

Det hele startet med at Strøm trodde noe av slekten hans stammet fra en husmannsplass i Gjerpen. Det viste seg å ikke stemme, men arbeidet var likevel så interessant at han valgte å fortsette. Tanken var å gi ut en ny bygdebok fordi den som fantes fra før ikke omhandlet slekts historie.

Siden oppstarten i 1989 har Strøm gjort et formidabelt innsamlingsarbeid. Hadde informasjonen på nettstedet kommet i bokform med kart, bilder og skriftlig materiale ville den vært på rundt 15.000 sider. Han anslår selv jobben til å være minst 15 årsverk. Han har ikke mottatt noen form for godtgjørelse for arbeidet.

Arbeidet omtales av flere av forslagsstillerne å være unikt i norsk sammenheng. Alle gårder og husmannsplasser i Gjerpen er med, i tillegg til alle menneskene som har bodd der. Kilder som er brukt er folketellinger, matrikler, manntall m.m. I tillegg har han skrevet av alle kirkebøker i Gjerpen, og mange i områdene rundt. Sidene blir kontinuerlig oppdatert med ny informasjon fra alle brukerne i inn- og utland, bl.a. fra USA og Canada. I en tid da slektsgransking har fått økt oppmerksomhet, er nettsiden et fantastisk redskap for alle som ønsker å vite mer om sitt opphav.

Skien kommunes kulturpris er en anerkjennelse for utført innsats eller utførte prestasjoner innen kunst- og kulturlivet. Prisen tildeles enkeltpersoner, men kan i unntakstilfeller tildeles organisasjoner. I kulturprisvedtektene heter det at: *Skienkommunes kulturpris kan tildeles kunstneriske prestasjoner, idrettslige prestasjoner, lang og framstående innsats i det frivillige organisasjonslivet, ideskaping og pådriverrolle for viktige tiltak innen kulturlivet, samt stor bredde i aktiviteter innen det utvidete kulturbegrepet.*

Vi i Grenland Ættehistorielag slutter oss til gratulantene om denne prisen til vårt medlem Gard «Dutte» Strøm.

Terje Rehn Holm-Johnsen, leder

ET UTVALG AV MIN FARFARS BREV

under og like etter 2. verdenskrig

av Stian Høiset

Del 2

Innledning

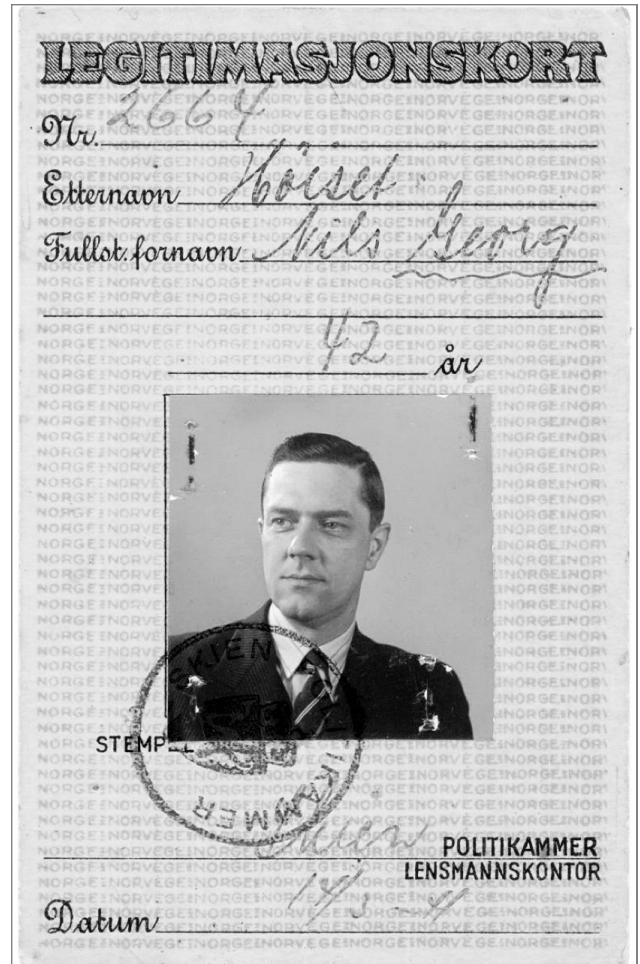
Min farfar bodde sitt voksne liv i Skien. Han var født i 1898. Jeg husker ham knapt, han døde da jeg var 2½ år. Han var en periode i Tyskland, under depresjonen der. Han var på en måte, slik jeg har lært å ham å kjenne i etterkant, en form for livsnyter. Han likte biler, motorsykler og tobakk. Han likte å ta bilder, samle frimerker og var radioamatør. Dessverre døde han av magekreft i 1963.

Min farfar var en ivrig brevskriver, systematiker og samler. Det har medført at jeg har arvet hele hans brevarkiv. Han tok blåkopi av alle brev han skrev. Han var glad i å skrive, glad i sin egen håndskrift, og førte en nydelig penn.

Mange av brevene han skrev, var til familien. Han hadde en søster i Kristiansand som han brevvekslet ofte og mye med. Brevene til henne er fylt med mange trivielle, uvesentlige dagligdetaljer. De har ingen interesse utenom for nærmeste familie. Dessuten skrev han til bekjente og andre familiemedlemmer om dette og hint. Disse er også veldig trivielle.

Farfar hadde to søskenbarn i Danmark. Hans fars søster hadde giftet seg med en skipskaptein fra Løkken og flyttet dit. Denne avskriften er blant annet av brevene han skrev til sin familie i Danmark under og like etter 2. verdenskrig, de jeg har funnet, i det minste. Dessverre er korrespondansen fra Danmark til Norge ikke bevart.

Brevene fra farfar til sine kusiner i Danmark gir en god samtidsbeskrivelse av livet i Skien og Norge under og like etter krigen – i tillegg til familieopplysninger. Brevene mens krigen pågår, er svært avmålte og beskrivende,

Krigslegitimasjon

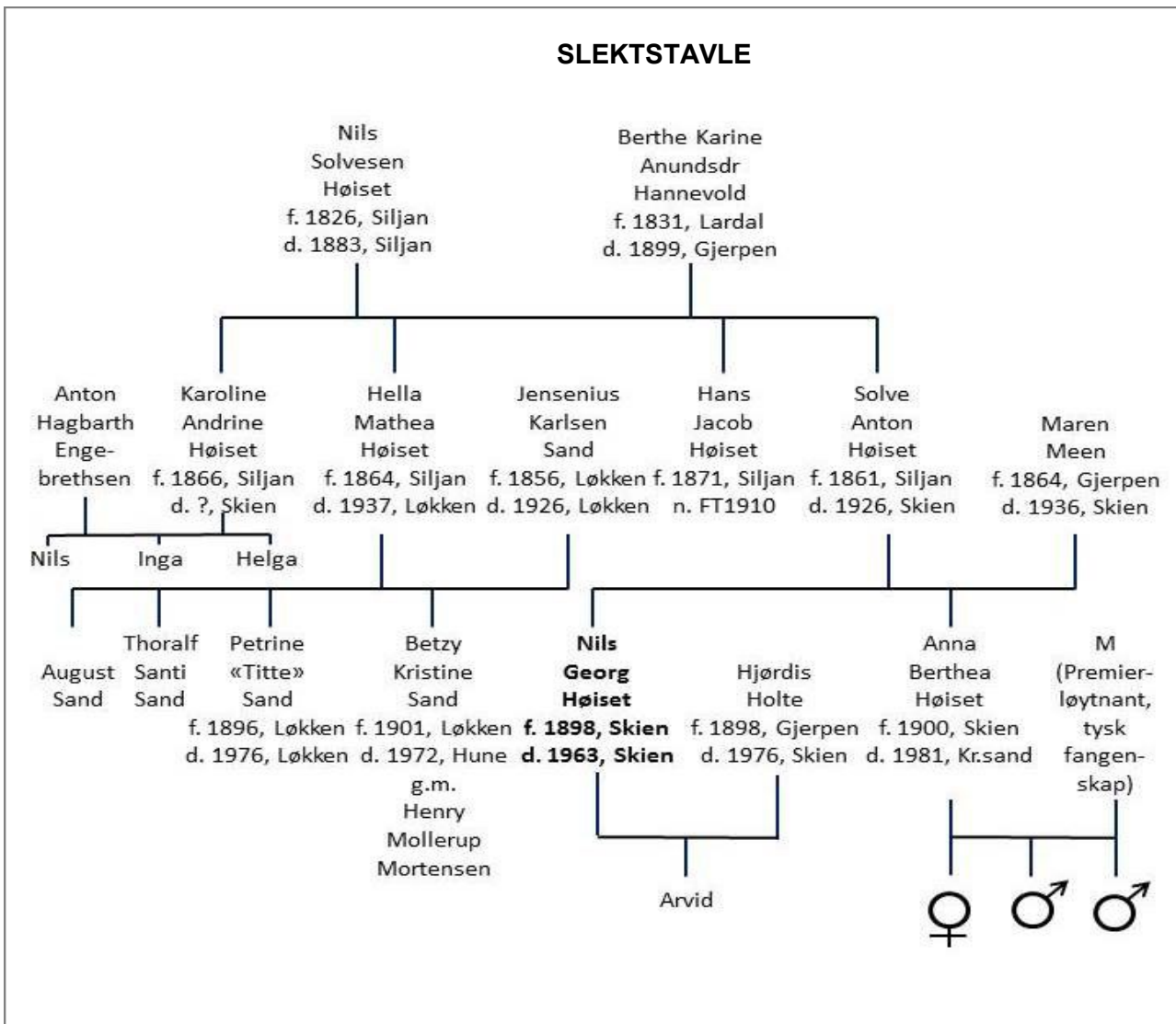
Farfars identifikasjonspapir fra krigen

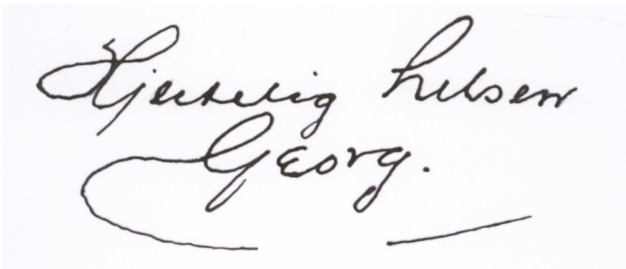
brevene like etter at freden bryter ut er mer personlig og innlevende. Av og til, for å gi noen tidsbilder, har jeg tatt med annen korrespondanse han sendte, det være seg søster, barn og ektefelle.

Noen egne kommentarer er gitt i [klammerparenteser] for å markere at det er en tilføyning for egen regning eller tilleggsopplysning.

Personer

- Georg: Min farfar – brevskriveren
 Hjørdis: Min farmor – Georgs kone
 Arvid/Påsan: Georg og Hjørdis' sønn – min far
- Anna: Georgs søster – bosatt i Kristiansand
 Anna og hennes mann var bosatt i Kristiansand. Annas ektemann var offiser, og var internert i Luckenwalde under krigen. Anna bodde derfor en lang periode alene med barna.
- Betzy: Georgs kusine – hans fars søsters datter
 Henry: Betzys ektemann – også Georgs felles venn i frimerkesamling
- Petrine/Titte: Georgs kusine – Betzys søster
 Holte: Georgs svigerforeldre

TRANSKRIPSJON AV BREVENE

2. DEL

Skien, 26. september 1944

Næringsdepartementet, Oslo.

Jeg tillater meg herved å søke om å få kjøpt en fajanse servant.

Som grunn for anskaffelsen meddeles at ett av familiens medlemmer lider av smittsom sykdom og av den grunn har måttet få eget oppholdsrum. Servanten skal anbringes i dette rum for at vedkommende ikke skal behøve å bruke badet, som benyttes av den øvrige familie.

Ærbødigst,
Geo. Høiset,
Ordings gt. 7

Skien, 30. september 1944

Kjære Anna!

[Innledende familietrivialiteter utelatt.]

Så får jeg gå over til litt annet. Her går stadig flymaskiner over her, men det går ingen flyalarm. De går så høyt de ikke kan sees med blotte øie. En stor engelsk flyvemaskin gikk for siden rett i Skorvefjell i Seljord og samtlige 15 mann omkom, den bestod av 4 nordmenn/svensker og 10 engelskmenn, den var vistnok lastet med våpen og amunisjon.

Her har vært endel ståhei i det siste, idet tyskerne bebuder og flytte inn i det villa-byggede del av Gjerpen, således med 20 mann på Lagmannsgården, hele Frognerskolen skulle tømmes for elever og lærere. Så hadde de også tatt Schriwer sin's hus ved Latinskolen og de var allerede flyttet, da det kommer beskjed om at det foreløpig ikke blir noe før om 6 uker.

Her har været et volsomt regnveir igår, inatt og iformiddag det har høljert ned. I ettermiddag

strålende sol, men volsom vind.
[Avsluttende familietrivialiteter utelatt.]

P.t. Høgaas. 9. oktober 1944

Hr. ligningsfullmektig H.C Klemetsen, Skien.

Som du vel kanskje har hørt så er jeg nu havnet her oppe på Høgaas Sanatorium for noen måneder.

For å gå like på saken så gjelder det skatten. Jeg får min fulle lønn i banken i månedene, sept., okt., og november, siden håper jeg på halv lønn i månedene fremover.

Ifølge ovenstående redegjørelse tør jeg be dig være mig behjelpelig med en kladd til Skiens ligningsråd for å slippe rimeligst mulig fra de resterende terminer.

Tilsammen til og med november, blir betalt som opsatt.

Idet jeg håper snart å høre fra dig, takker jeg på forhånd for bryderiet.

Hilsen Geo. Høiset.

P.t. Høgaas. 30. november 1944

[Hvor min farfar var lagt inn med tuberkolose etter 2. runde med tvangsutskrivelse til vedhogst.]

Kjære Anna.

Tusen takk for brevet av 26. ds. Det er riktig morsomt å få brev, men det er jo ikke så meget jeg har å skrive om. Her har været fly-alarmer i det siste, om mandag kvell, hadde vi to stykker hver på 1½ time, og det var riktig mange fly i luften. I slutten av forrige uke kom det vist til en større trefning ute på Helgeroa-fjorden, det var ialfall mange fly som var i aktivitet. Samme kvell kl ½11 eksploderte en sprengladning nede på bryggen ved Stedsruds kontor og en kullbåt (tysk) og en lekter sank. Snart var det igjen flyalarm, og denne gang, ved 12 tiden inatt foregikk det en eksplosjon i Porsgrunn, det var en bark som lå ved siden av en tysk båt som bare fikk en mindre skade. Telefonforbindelsen med Porsgrunn er brutt idag.

Disse flyene som var her i natt og det var

REGULERINGSSENTRALEN

Den 21. 18 1943. *21. 18 1943***B**

Reisetillatelse.

Navn *Mik Georg Høiset*, født .....Adresse *Skien*, stilling .....

Legitimasjon: (Leg.kort. Tj.bevis. Grenseboerbevis. Politipass.)

Nr. .... Utstedt av .....

Godkjennelsesmyndighet *Rege Oslo.*Deres søknad om reisetillatelse er innvilget for reise på *3.* klasse.Fra *Kristiansand 12te linje* dag den *21* til *Skien*

Fra ..... dag den / til .....

Tillatelsen gjelder bare i forbindelse med gyldig reisebillett. Nærværende må vises fram ved billettkjøp og billettkontroll og må oppbevares under reisen samt avleveres etter endt reise sammen med billetten. Tillatelsen gir ikke rett til noen bestemt plass i toget. Nærværende kan ikke overdras. På forlangende må De forevise legitimasjon. Nærværende er bare gyldig så fremt den er forsynt med foreskrevne stempel. (4.-43.)

Nødvendig reisetillatelse for farfars familiebesøk i
Kristiansand under krigen.

ganske mange, det må være noen som opererte i sjøen og bare gjør noen svinger inn-over land. Her er pt. megen gjennomgangs-trafikk med alslags redskap hører jeg.

Idag har jeg været til behandling igjen og fikk inn 700 cm³ det går 14 dage mellom hver gang nu. Jeg håper å få liten tur hjem på Arvid[s] gebursdag.

Hjertelig hilsen til deg og dine.

Georg.

P.t. Høgaas, 18. desember 1944

Kjære Betzy og Henry.

Tusen takk for brev av 29. f.m. Ja nu er her full vinter og jeg er pt. bortreist, så Hjørdis og Arvid er hjemme alene. Efter i to år å ha været ute på tømmerhugst belv jeg svært mager, og det lykkes mig ikke å komme oppover igjen i vekt. Jeg gikk da til lege for om mulig å få noe

større matrasjon. Jeg måtte i den anledning gjennomgå en meget nøiagtig undersøkelse og da viste det sig at jeg hadde pådratt mig en skygge på øverste høire lungespis, så nu oppholder jeg mig på et sanatorium ikke langt utenfor byen, en ca. 8 km. oppe i gran og furuskog, et deilig sted med god mat og godt stell, og en meget dyktig lungespesialist. Jeg har været her ca. 3 mnde og er gått opp i vekt, likesom sundhetstilstanden er betraktelig bedre, og hvis det fortsatt går like bra som jeg håper på skulle jeg vel være hjemme til påske. Jeg har nu fått telefon hjemme så jeg har forbindelse med dem et par ganger om dagen. Jeg har allerede været hjemme på visit 2 ganger, og nu i julen skal jeg være hjemme i 14 dage. Jeg har anlagt Pneumatoraxbehandling og det skal være den beste og sikreste behandling når den lar sig gjennomføre, liksom en på ganske kort tid blir smittefri. Ja, ja, det var det, vi får ta det som det kommer.

Hjørdis og Arvid har det bra. Hadde Anna i rikstelefonen sist jeg var hjemme og de har det også bra. Nu får vi imidlertid håpe at vi snart kommer i ordnede forhold igjen, så greier det sig vel igjennom denne gangen også.

Prisen på frimerkene er i siste Rytund katalogen 10,- kr og i Afa (dansk) er ingen pris oppgitt. Vi[] du skrive til mig og oppgi meg prisene?

Så ønsker jeg dere begge og Titte en riktig god jul og godt nyttår fra oss tre.

Hjertelig hilsen Georg.

Skien, 30. desember 1944

Kjære Anna!

[Innledende familietrivialiteter utelatt.]

Her har været svært urolig i juledagene. Som nevnt i telefonen, flyalarm julaften, så 2. juledag, men om torsdag aften fra kl 8 og til 1 om natten hadde vi 2 lange alarmer og luften var full av flyvemaskiner hele tiden. I syd satte bakkebatteriene inn, og en hel masse illkuler avtegnet sig på himmelen. Oppe på Venstøp i en have faldt det en 250 kgs bombe, antagelig ved et uhell. Ingen mennesker ble drept, men en masse vinduer ble knust.

Her hos oss var det så huset ristet og jeg var også redd for vinduene men det gikk bra. Det skal være blitt et volsomt stort krater deroppe.

På Herøya gikk de så laft med at de skjød istykker en stor oljetransformator (verdi 200.000 kr). På Sandøen falt noen bomber og ødela 2 huser og postkontoret, om noen mennesker gikk med vet jeg ikke, og så var det Vera fettraffineri i Sandefjord, så nå blir det vel ikke noe smør å få. Igår aftes var det igjen flyalarm og endel maskiner kretset ganske lavt over byen. I dette øieblikk kjører det ene landeveistoget efter det andre fra [Odd] Stadion, det er antagelig saker fra Finland da alt for det meste er hvitmalt, det skal vel ut over Herøya, det er kommet opp en 20.000 tonner der.

Så tilslutt får jeg takke alle for året som går og ønsker et riktig godt nyttår, med ønske om det snart blir fred, og at M. . . [Annas ektemann] snart kommer hjem på nyåret.

Hjertelig hilsen til dere alle fra oss tre.

Georg.

Skien, 30. desember 1944

Kjære Anna.

Jeg fant på å skrive enda noen ord til dig idag.

Til banken kom det forleden dag en pakke fra Danmark som skulde leveres til en av bankens funksjonærer, fortrinnsvis en med familie, i den anledning ble det trukket lodd. Jeg var jo ikke tilstede – men navnet mitt ble skrevet på en lapp og resultatet var at pakken tilfalt mig. Det var riktig fint innhold, nemlig 1 kg røkflesk, en mindre eske bolsjer, ½ kg marmelade, ½ kg æsneost, 1 æske Ovomaltine, 1 stk saltpølse, 1 pose mel og 5 julelys., 3 røde og 2 hvite. Det var fra danske sparebankfunksjonærer som sendte pakken, og jeg må si jeg var heldig som gikk av med gevinsten. Idag kjørte en tysk bil, en med kanon på toppen mot en stor tykk telefonstolpe i Kongens gt og klippet den av ½ mtr over bakken, bilen ble meget ramponert og det resulterte i en bilko som rakk helt opp til jernbanestasjonen. De kommer med jernbanen og kjører videre til Herøya, og så går det videre sjøveien – godnatt.

Den 31/12 formiddagen.

Ja så blir det noen ord igjen da. Lufttrafikken holder sig vist idag også, nu har vi fått forhånds-
-alarm i en halv time. Vi skal nu snart opp og se der bomben falt, så får jeg skrive om det etterpå. Bombekrateret har vi ikke vært å sett på ennu. (eftermiddag) Nu har jeg fått resultatet av formiddagen[s] alarm, det var Oslo det gjalt. Victoria Terrasse, Glitne gården og Hirdhuset skal være ødelagt, en større bygning på Grüner løkka, likesom en trikk eller buss med 40 personer på Drammensveien som fikk en fulltreffer, det siste var jo en meget sørgelig tilfelle.

Nu er kl. 10 og vi har nettopp avblåsning av en 2 timer alarm. Her har vært skyting i syd fra Herøya, volsomme blaff i øst, antagelig retning Sandefjord, Larvik, Tønsberg eller Horten, like-

1944

Forhold ved flyalarm og i tilfelle De blir husvill på grunn av flyangrep.

1. Når De går ned i tilfluktsrommet, bør De ta med Dem mat og godt med klær (særlig yttertøy) samt legitimasjonspapirer, verdipapirer og penger, og om mulig verdisaker.
2. I Deres egen interesse bør flest mulig av disse saker stå ferdigpakket i koffert eller ryggsekk, så de lettvin og hurtig kan tas med.
3. For dem som blir husville på grunn av luftangrep, har myndighetene forberedt innkvartering annet steds. Foreløbig vil innkvarteringen foregå i samlelokaler, hvor de husville må melde seg snarest mulig etter at »faren over«-signalet er gått. I samlelokalene er det også ordnet med noen forpleining av de husville.
4. Man melder seg i samlelokalet for det distrikt (den bydel) man bor i.
Disse er:
For Midtbyen, Bakken, ... distrikt: Hauges Minde, Lundegt. 15.
» Falkum, Søndre og nordre » Lunde skole, Lundegt. 19.....
» og Lie » Marenro skole, Haugesgt. 25
Betania Misjonshus, Liegt. 21
5. Selv om De selv kan skaffe Dem nytt losji uten det offentliges hjelp, er De i henhold til lov av 4. mai 1943 pliktig til å melde Dem snarest ved nærmeste samlelokale eller hos politiet. Dette er meget viktig og nødvendig for at man straks kan få oversikt over hvem som er savnet etter flyangrepet.

HILF BEMIDSELSEN, ØSTEN.

så svære blaff i nordlig retning, montro om det blir mer i natt – godnatt – og takk for iår.

1. januar 1945.

Godt nyttår!

Og endelig ble det morgen den 1/1 45, efter 10 lange flyalarmer i natt, den enen fra 11.10 i det gamle år til 10 over ½2 i det nye, og så var det en fra ½4 til 5. Nu kl. er omtrent 12 gikk det en maskin over her i ganske lav høide, men det

måtte vel være tysk. Her er jevnt overskyet idag, så muligens det blir noe roligere. Det er svært så interessert de er blitt her i distriktet nu pt. er det iallfall få på stadion, men den kan bli full på noen timer. Det er en masse finlands-utstyr som passerer her, hvitmalte sleder og pulker, likesom biler og alt annet er kamuflert med hvitt. Nu får jeg ut og høre eventuel nytt. Kl ½4 skal vi til onkel Olaf til kaffe.

Middag 1/1-45.

Ja nu har Arvid og jeg vært oppe og sett på bombenedslaget. Jeg syntes ikke krateret var så stort men ett stykke av bomben som lå nede i gården hos lærer Graasvold var volsomt stort, det måtte da minst 4 kraftige karer til for å løfte det. Da vi var på hjemvei gikk det igjen alarm som varte en time. De[t] var vist i Oslo igjen igåraftens også, så skadene derinne er vel store, har hørt tallet 200 drepte.

2. januar 1945.

Ja idag er det dagen før jeg skal oppover igjen da. Hadde i formiddag visit av kontorsjefen ved Heistad Fabrikker, [. . .] og [. . .], de skulle begge i en begravelse her i byen. Han fortalte at søn av [. . .] i Oslo – Oddvar – var i sin tid tatt til Grini av tyskerne, og de hadde senere fått løfte om at han skulle frigis, men istedet fikk de en dag anmelding om at han var skutt. Siden har de intet hørt.

Beste hilsner til alle fra oss 3,

Georg.

Skien, 25. juni 1945

Kjære Betzy og Henry!

Hjertelig takk for brev av 9/5, 16/5 og innholdsrik så, mottatt vi[a] Anna, som alt ankom på samme dag. Ja nu er vi fri igjen vi også da, det ble noendage etter dere, men det gikk stille og rolig for sig må en vel si. Den dagen kapitulasjonen ble bekjentgjort kom det frem fra skogen rundt om byen ca. 1500 hjemmefrontkarer fullt bevebnet og inntok sine plasser rundt om i byen[s] gater og offentlige plasser. De mest aktive nasister ble i tur og orden arestert. Noen ble kjørt til politistasjonen i biler og andre måtte gå omgitt av 3 bevebnede hjemmefrontkarer og jubelen var stor eftersom det ene etter den andre vandret innenfor, for å plaseres mere sikkert, så de ikke fikk anledning til å gjøre mer galt end de hadde gjort. Retsaparater er nu daglig i sving og avisene melder daglig om nye arestasjoner. Det uhyggeligste av det hele er nu de massegravene som det har finnet oppe

på Trandum, og også flere andre steder, ved bygrensen her hos oss har man funnet 5 graver, hver inneholdende en russer. Dere husker kanskje det store murhuset lige ved siden av oss [Villa Fløyen, for de lokalkjente], her hadde de den beryktede gestaposjef Grossmann og hans underordnede innstalert sig for å begynne sine redselshandlinger her i byen. Kjelleren ble innredet til fengsel med små seller, hele haven ble innhegnet med en masse piggrå og en ca. 300 landminer utlagt. Disse er nu blitt fjernet, men en tyske[r] ble nu alvorlig ødelagt, men døde vistnok ikke. Det var noen uhyggelige naboer å ha, men heldigvis ble ikke opholdet lenger enn en måned ca. De forsvandt i all hast kl. 3 om natten for mellingen om kapitulasjon ble kungjort kl 3 om dagen, så de var tidlig klar over situasjonen. Grossmann kom ikke lenger enn til Moss før han satte sig en kule for pannen. Det var ikke så rare motet i de høie herrer terrorister, når de selv skulle stå til ansvar.

Ja nu er det begynt å bli bedre med mat hos oss. Danmark og Sverige har vært ualmindelige flinke i så måte. Jeg kan nesten ikke forstå hvordan Danmark kan gjøre hvad de har gjort som selv har været okkupert. Vi har nu vel på et vis hatt noe å stille sulten på til stadighet, men kvaliteten har vært dårlig likesom vi efter jul engang, for de flestes vedkommende var uten smør og margarin i opp til 3 uker. Jeg fikk jo min rasjon som var på sanatorium, men Hjørdis var lenge uten. Så en vinter til tror jeg neppe vi hadde klart. Jeg var før jeg ble syk nede i 60 kg brutto, nu holder jeg mig på 79 og 80 kg, så det er stor forandring. Den værste tørn jeg hadde var å ligge langt inn i vilde skogen å hugge tømmer, med en middagsproviant på en hermetikkboks kjøttboller og 4 bokser fiskeboller i 2 måneder, da ble det jo bare klippfisk eller tørfisk til middag i 25 dage, brødet var også i snaueste laget, melk fantes ikke og arbeidstiden var 10 timer om dagen, så det tok knekken på mig. Hvis en protesterte på å hugge ved ble man sendt på tysk festningsarbeid i nord Norge, der var det vel kanskje med mat, men det fikk nu heller være. Arvid har hatt en plevritt i vinter, men er nu kjekk igjen, han må imidlertid ikke bade i sommer. Hjørdis har det bra. Jeg

har anlagt pneumothorax (blåsing) som det heter og er hos doktoren hver 3die uke og får da 1000 cm³, dette skal jeg holde ved med i vel 3 år. Hadde for en tid tilbake spyttprøve i Oslo til dyrkning, og fikk svar tilbake at den var ÷ [bakteriefri]. Angående nyheter fra Norge er dere vel bedre underrettet en oss, vi har ennå ingen radio, og det er lange utsikter da mat og klær skal gå foran.

Dette får være denne gang, mere ganske snart. Hils Titte, skal skrive til hende en av dage[ne] for å takke for pakke.

Hjertelig hilsen til dere to fra oss tre.

Georg

Skien, 11. juli 1945

Kjære Betzy og Henry!

Det var den 25. f.m. jeg sendte dere noen ord, håper brevet er kommet frem. Etter avisene å dømme går det vist smått med posten mellom Norge og utlandet, men det ble vel en veldig tilgang på post da folk igjen fikk anledning til å skrive mere fritt. Dere må ha tusen takk for at dere vilde ha Arvid i sommer, men siden han har badeforbud får han nok utsette turen til neste sommer. Da kan det nok hende at dere får en visit av han og mig pr. fly om ikke alle tre, hvis vi kan få overtalt Hjørdis da, men en ting må vi dog ta forbehold for, og det er om våre penger har sån verdi at vi kan få anledning til en sådan feriereise, det vil jo tiden vise, jeg er redd for at det blir både dyrtid og ekstra skatter i tiden fremover. Her forestår seddelombytning hos oss nu, men hvordan den skal gjennomføres kjenner vi ennå ikke noe til. Vi har hatt en kall sommer hittil, men siden solformørkelsen den 9. har det været volsomt varmt, nu kl 9 iaften hele 26° varme.

Ja nu begynner det å bli bedre med forskjellige matvarer. Brødet blir fra disse dage bedre, melken er mere rikelig, likesom vi er ajour med våre smørrasjoner. Skolebarna fikk hver sin overrakt pakke og den inneholdt blandt annet en pakke kaffe (egte) og en eske bolsher så det smaker.

Det er frygtelig med alle disse massegravene de finner rundt om i landet. Søn av en

familie av mig i Oslo [på fars side] ble funnet på Trandum, han ble skutt den 26-27 mai 1943 noen og tyve år gammel. M. . . [navn tilbakeholdt - Annas ektemann] kom hjem i god behold. Hjørdis hadde en fetter og en tremenning i Tyskland, likesom hun hadde en familie til sjøs under krigen som ble bombet på norskekysten i våres.

Vi har det nu ganske bra synes vi, om klærne er noe slitt og skoene og da Arvids i særdeleshet i dårlig forfatning men det ordner sig nok utover høsten. Min svoger John (Hjørdis tvillingbror) er det imidlertid dårlig, [sykdomshistorie redigert vekk] . . . legene kan vist ikke hjelpe ham heller.

I banken er det meget å gjøre da vi går med redusert mannskap, mange hørte til hjemmestyrkene og 2 mann var N.S. så disse siste er avsatt. I morgen begynner den første rettssak i anledning landssvikerafærene og det er en kar som vist har vært med på meget så det blir spennende og se resultatet, det kommer nu vel til å bli avsagt noen dødsdommer her i landet.

I slutten av måneden skal jeg ha ferie og hvis det da blir anledning til å få reisetillatelse, hadde vi tenkt oss en tur til Kristiansand.

Håper vi snart på en eller annen måte treffes, så vi kan snakkes sammen og få ordnet med betalingen for de tilsendte pakker i årenes løp. Dere får vel kanskje før innreise tillatelse til Norge enn vi til Danmark.

De beste hilsner til dere to fra oss tre.

Hjertelig hilsen Georg

[I det samme brevet har Hjørdis skrevet noen linjer]

Kjære dere!

Dere maa ha hjertelig takk for alt det gode dere har været saa snilde å sende, jeg skal si det har været lyspunkter i tilværelsen som ialmindelighet har været noksaa graa. Nu ser det jo heldigvis lysere ut med litt av hvert og vi fryder os alle over friheten. Naar dertil helsen har rettet sig, saa har vi jo grunn til å være fornøide.

De bedste hilsener fra Hjørdis.

Skien 11. juli 1945

Kjære Titte!

Du må foreløpig ha tusen takk for pakken som vi fikk via Kristiansand. Ja nu er freden blitt til virkelighet da, og vi ser lysere på tilværelsen etter 5 år underkuelse, det har vært en uhyggelig tid. Ikke har man kunnet snakke, ikke skrive og avisenes innhold som alle var nasiredigerte fikk man ingen beskje om hvad som virkelig hente og foregikk. Nu får vi håpe at det om ikke med engang, men sån litt efter hvert blir bedre og bedre, og at det må bli av varighet. Vi har hatt det vanskelig på mange måter, jeg for min part med utskrivning til tvangsarbeide med lite og dårlig mat og tung arbeide, inntil jeg ble syk og måtte på sanatorium. Nu er jeg imidlertid frisk og i arbeide igjen og håper at det på alle måter må gå fremover. Den værste tårn jeg hadde var en tømmerhogst lang[t] til skogs, hvor middagsmaten bestod av 5 bokser hermetikk i 2 – to – måneder, det var til 5 måltider de andre 55 middagene var det klippfisk eller tørfisk (dårlig kvalitet, ofte med midd i) og når den dertil skulle tilberedes av mannfolk uten saus eller smør, kan du kanskje tenke deg hvordan den ble, brø-rasjonen var også i snaueste laget og absolut ingen melk. Jeg gikk ned i vekt [fra] mine vante 80 kg til 60 kg, men da var jeg også ferdig.

Det skulle være morsomt å komme en tur til Danmark igjen, men det får nu utstå ialfall til neste sommer.

Vi har hatt en kall sommer inntil nu, men de siste dagene har det vært volsomt varmt.

Håper du har det bare bra, de beste hilsner fra oss 3.

Hjertelig hilsen Georg

[I det samme brevet har Hjørdis skrevet noen linjer]

Jeg vil sende en hilsen og si hjertelig takk for pakkene som er mottatt med begeistring, du verden saa mye deilig. Vi har været saa heldig at pakke alle her i byen fra Thisted, saa vi er i stor taknemlighetsgjeld til Danmark. Ellers ser det alt lysere ut og vi gleder os over friheten her ogsaa.

Beste hilsener Hjørdis

Skien 4. august 1945, lørdag kvell

Kjære Betzy og Henry!

Jeg håper at tidligere brever omsider er kommet frem. Efter avisene å dømme ser det ut som det har tatt lang tid med posten mellom Norge og Danmark og likeledes med Sverige, men nu skal det vist greie sig med en forsinkelse på 3 dage maksimum. Den 23. juni mottok jeg Henrys brev av 16. mai og Betzys brev av 9. mai samt 1 pakke som var sendt via Anna – og svarte med mit brev av 25. mai, mit neste brev til dere skrev jeg den 11. juli. Den 10. juli fikk vi en pakke fra Titte også via Anna og skrev til henne den 11. juli.

Tusen takk for pakken og brev. Denne innledning for å kontrollere at det forskjellige er kommet frem.

Ja nu er det pt. varmt efter en lang, kall forsommer, har vi siden det var solformørkelse vært et strålende fint veir, og nu i det siste nesten i varmeste laget. I eftermiddag har vi hatt +30° i skyggen, ellers har det delvis blåst nokså meget så det blir fryktelig tørt, og det er fare for bondens avling, hvis det ikke snart kommer regn. Jeg hadde for en tid siden begynt på ferie, men måtte tilbake efter 3 dage, svoger av en kollega som kom hjem fra tysk fangenskap via Sverige døde noen dage efter å være kommet til Norge av de mishandlinger han hadde vært utsatt for. Av 22 stk. som ble tatt på samme sted var det bare to som overlevde fangenskapet. Denne kollega måtte så få ferie istedetfor mig. Så begynte jeg om igjen på ferie og vi hadde tenkt oss en tur til Hannevold, til Kristiansand er det alt for vanskelig å komme frem så det oppga vi. Men dager før vi hadde tenkt å reise ble Arvid igjen sengeliggende og denne gangen var det meslinger og han ble seende fæl ut, men det gikk bra, så i går var han igjen ute, 14 dage, etterpå. Ferien ble tilbrakt hjemme, men vart ikke mer enn 8 dager, da jeg igjen måtte tilbake. Det er denne ombygningen til nye pengesedler som gjør at folk står i kø for å få satt sine kontanter inn på konto. Når vekslingen skal foregå vet vi intet om ennu, men det må vel bli i den nærmeste fremtid. Det ser i ialfall ut til å bli et stort aparat. I det heletaget arbeider bankene for tiden under

49	SUKKER	1/12-14/12-52
50	SUKKER	1/12-14/12-52
7	SUKKER	9/22/2-53
8	SUKKER	9/22/2-53
17	SUKKER	20/3/3-53
18	SUKKER	20/3/3-53
19	SUKKER	4/5-17/5-53
20	SUKKER	4/5-17/5-53
43	SUKKER	20/10-2/11-52
44	SUKKER	20/10-2/11-52
45	SUKKER	3/11-16/11-52
46	SUKKER	3/11-16/11-52
47	SUKKER	12/11-30/11-52
48	SUKKER	12/11-30/11-52
3	SUKKER	12/1-25/1-53
4	SUKKER	12/1-25/1-53
13	SUKKER	23/3-5/4-53
14	SUKKER	23/3-5/4-53
15	SUKKER	6/4-19/4-53
16	SUKKER	6/4-19/4-53
51	SUKKER	15/12-28/12-52
52	SUKKER	15/12-28/12-52
9	SUKKER	23/2-8/3-53
10	SUKKER	23/2-8/3-53
11	SUKKER	9/3-22/3-53
12	SUKKER	9/3-22/3-53

R N° 348574

Handelsdepartementet
Forsyningsdirektoratet

Rasjoneringkort for matvarer.
Hovedkort for 46. kortperiode.
19. mai 1952 – 17. mai 1953.

Forbrukergr. I - personer født i 1937 eller før.

Kortet er bare gyldig når forsyningsnemndas stempel og innehaverens navn og adresse er ført på. Merkenes gyldighet for de mengder direktoratet til enhver tid bestemmer. Merkenes gyldighetstid utenom den pålydende. Sukker: Forskott 1 uke. Etterskott 3 uker. Kaffe: Forskott 1 uke. Etterskott 2 uker. Ekstramerkenes er bare gyldige etter nærmere kunngjøring. Løse merker gjelder ikke. Salg, kjøp eller annen overdragelse er straffbart.

Navn: *Svend Hoivik*

Adr.: *Ordungsgt. 7.*

18	KAFFE	18	20	KAFFE	20
17	20/4-3/5-53	17	19	4/5-12/5-53	19
12	KAFFE	12	14	KAFFE	14
11	9/3-22/3-53	11	13	23/3-5/4-53	13
6	KAFFE	6	8	KAFFE	8
5	26/1-8/2-53	5	7	9/2-22/2-53	7
52	KAFFE	52	2	KAFFE	2
51	15/12-28/12-52	51	1	29/12-52-11/1-53	1
46	KAFFE	46	48	KAFFE	48
45	3/11-16/11-52	45	47	17/11-30/11-52	47
			49	1/12-14/12-52	49

Gr. I F 8
Gr. I F 9
Gr. I F 10
Gr. I F 11
Gr. I F 12
Gr. I F 13

Kvittering for 47. kortperiode

født: _____ år

Navn: _____

Adresse: _____

Korshenerens underskrift: _____

Adresse: _____

Rasjoneringkort i etterkrigstida

høitrykk. Vi har en masse oppgaver i anledning N.S. Hver ukjente person må legitimere sig og så har vi lange lister over landssvikere som vi så må gjennomse for å være sikker på at de ikke er blant dem, for det gjelder andre bestemmelser for disse folkene. Jeg har nu kontortid fra kl 1/29 til ca. 4 og så skal jeg efter å ha spist kure i 2 timer, og da blir det bare å

spise aftens for så å køie igjen, så det blir liten fritid hjemme.

Ja nu er de fleste N.S. innenfor murene da. Like i nærheten av oss er det en forlegning på ca. 150 stk. noen av de mindre "farlige" går jo ennu løse. Ser av avisene at det er misnøie med løslatelsene i Danmark, særlig i Aarhus.

Ennu er her ikke falt noen dom bortsett fra

den mot [. . .], derimot ventes avgjørelsen vedkommende [. . .] en av dagene til uken, og det blir nok spennende, da det er av stor betydning for senere avgjørelser. Onsdag den 20. ds. begynner alle tiders største sak, nemlig Quislings. Da blir det nok mange tilhørere både danske og svenske jurister og ikke minst journalister. Den dommen må vel på forhånd være gitt. Her er nu lettere for mat, brødet, særlig det hjemmebakke er ganske godt, så er det foreløbig fritt salg av poteter. 3 kg syltesukker pr. person har vi også fått, men en god del går jo i den daglige husholdning, da det tidligere har vært underskudd på denne konto, så nu smaker det med litt søtt i og til maten. Arvid fikk da han var syk nu anvisning på et egg om dagen en tid fremover. Det er danske egg vi får kjøpt i forretningen her.

Dere har vel forressen gått underrettet om Norge gjennom nyhetene i radion som dere ganske sikker er ajour med. Vi må foreløbig nøie oss med hvad vi kan få gjennom avisene, men nu er det jo pressefrihet så det er ikke så ganske lite det står i de nutildags. Skal ved leilighet sende noen lokalaviser hvis det lar seg gjøre.

De norske frimerkene fra London, har nu vært solgt her i Norge ved postkontorene, de som er overstemplet "17. mai" blir det nok ikke anledning til å anskaffe da opplaget er ganske lite og prisene nok som følge derav blir høie, så det får være.

Med mig står det bra til, jeg er hos doktoren hver 3die uke og får fra 500 til 1000 cm³ luft, så det er jo et avhengighetsforhold i tiden fremover, minst 3 år, hvis alt går bra. Arvid er blitt litt tynn under meslingene, da apetiten i noen dage var nede på 0, men håper snart han tar sig opp

igjen nu. Hjørdis er frisk og i godt hold også nu, så nu håper vi på fortsatt å være friske og raske fremover i tiden, og at alt må bli roligere og triveligere. Vi har jo ennu endel 1000 tyskere boende rundt omkring byen, men håper de snart får reisepass. Allierte tropper har vi sett lite til hos oss, noen biler farer gjennom byen av og til.

Vær så venlig å hils Titte fra oss, dere treffes vel nokså titt.

De beste hilsner til dere begge fra oss 2.

Hjertelig hilsen Georg.

In memoriam

Nils Georg Høiset, f. 1898, Skien, d. 1963, Skien

Hjørdis Holte (Høiset), f. 1898, Skien, d. 1976, Porsgrunn

Betzy Kristine Sand (Mortensen), f. 1901, Vrensted, Danmark, d. 1972, Blohus, Danmark

Petrine "Titte" Sand, f. 1896, Vrensted, Danmark, d. 1976, Løkken, Danmark

Henry Mollerup Mortensen, d. 1972, Blokhus, Danmark

Anna Berthea Høiset (Mangor-Jensen), f. 1900, Skien, d. 1981, Kristiansand

Etterskrift

Dette er bare et lite utdrag av brevene. Om noen akademisk institusjon eller museum har interesse av å ta vare på denslags, er det bare å ta kontakt med undertegnede.

FAMILIEN FRA HASSELDALEN

av
Monica Heggliid Berthelsen

For de av dere som har lest noen av mine tidligere historier i bladet, har dere kanskje forstått at det er mange små tilfeldigheter som har bidratt til at jeg har kommet i kontakt med min amerikanske slekt. Denne historien er intet unntak. Forskjellen er at dette kommer inn på en litt annen kant, en grein som vi trodde var utdødd for flere generasjoner siden. Det har blitt lagt ned mye arbeid i å finne etterkommerne fra Hasseldalen, men de har rett og slett ikke dukket opp i noen undersøkelser – før et tilfeldig møte i USA.

I 1770 kom en mann ved navn Anund Tellefsen til Smedplassen i Bamble. Han kom fra en gård i Gjerstad sogn som het Melås. Anund ble født i 1723 og var 47 år da han kom til denne plassen. Han flyttet til det som den gangen var den østre husmannsplassen, også kalt "Tinderholt". Han døde her i 1799. Anund var gift 2 ganger og fikk flere barn, blant annet en sønn i det andre ekteskapet som het Tellef, født i 1772. Det var 2 barn i det første ekteskapet, en sønn og en datter, men sønnen Borger døde tidlig og Kari flyttet da hun giftet seg.

Tellef regnes av mange i familien som stamfaren til slekten vår fra Smedplassen. Han hadde i alt 13 barn med 2 koner. Siden han var den eldste sønnen som vokste opp, overtok han "Tinderholt" (under Smedplassen) etter sine foreldre.

Tellef var blant andre far til Tallak Haines, som gjorde det veldig godt i Amerika. Anund hadde også flere sønner, blant annet en som het Anders, født i 1798. Dette var mannen som etter hvert slo rot i Hasseldalen. Han var min tipp-tippoldefar. Det skal også nevnes at fra de 13 barna går det forgreininger i alle retninger

Anders Hasseldalen

her i Bamble, blant annet til Høen, Rogn, Bjerkeset, Åby, Vinje og Skaugen, Rønholt mfl.

Selve plassen Hasseldalen ligger et godt stykke inne i skogen i nærheten av Kløvsgård på Rogn i Bamble. Før 1826 var dette et uoppdyrket skogsparti under Bamble prestegård. Plassen var på den tiden avgiftsfri, men hadde pliktarbeid til prestegården. Det var sogneprest Dürendahl som satte dette ryddelandet bort til Anders Tellefsen fra Smedplassen. Han tok etternavnet Hasseldalen da han bosatte seg på plassen.

Den gamle gården i Hasseldalen

Så starter moroa. Her i Norge har vi kilder som viser til at han ble gift med Johanna Margrethe Torjusdatter. Hun levde fra 1802 til 1850. Det virket jo greit nok, helt til jeg fikk kopier fra Amerika som fortalte en litt annen versjon. Og denne versjonen er det langt mer "krydder" i enn den gamle vi hadde her i Norge. Grunnen til at den aldri ble kringkastet noe særlig her, kan man vel nesten tenke seg selv. Historien er nedskrevet av datteren til Anders, Marthe Margrethe.

Det hadde seg nemlig slik at denne Johanna som Anders giftet seg med var ikke noen hvem som helst. Hun var nemlig datter av sogneprest Dürendahl som jobbet i Bamble sogn på denne tiden. Det ble masse oppstandelse rundt dette.

Anders var ansatt på prestegården som gårdbruker. Han tjente 12 shilling om dagen på sommeren og 8 shilling om dagen på vinteren. Han var med andre ord ikke en holden mann, men en helt vanlig hardt arbeidende mann. Da var det kanskje ikke så rart at det ble litt oppstandelse da Anders fikk følge med datteren av sognepresten.

Da pastor Dürendahl og hans kone fikk høre rykter om at deres datter var forlovet med Anders, prøvde de å avverge bryllupet. De synes at en vanlig borger hadde altfor lav status for datteren deres. Dette førte meg seg mye sorg og frustrasjon, men på tross av mange forsøk på å spolere bryllupet, klarte ikke sognepresten og hans familie dette. Det unge paret var veldig forelsket. Til slutt fikk de velsignelse til å gifte seg og det utviklet seg et svært godt vennskap mellom familiene.

Foreldrene til Johanna var ganske velstående så bruden hadde på seg en nydelig brudekjole av silke. Det ble sagt at hun var den fineste bruden som noen gang hadde giftet seg i Bamble kirke. Paret fikk i alt 10 barn.

Det blir videre fortalt i historien at Anders og Johanna levde et lykkelig liv som kristne. De var arbeidsomme og opparbeidet et lite stykke land de hadde tilegnet seg for å bygge et småbruk. De hadde 3 kuer, noen sauer og kyllinger. Anders var smed og skodde hester. Han var også skomaker. Noen ganger satt han oppe til kl. 2 om natta og lagde sko.

Anders tilegnet seg kunnskaper som smed fra plassen han var født og oppvokst på. Der var det en gruve Anders tilegnet og de smidde blant annet hestesko. Dette arbeidet gjorde han i tillegg til å drive småbruket i Hasseldalen. Det blir sagt i historien at han var en mann som kunne det meste.

Paret hadde som sagt, 10 barn: Nils 1824, Tellef Kristian 1826, Marthe Margrethe 1829, Berte Andrea 1831, Aaste Maria 1834, Anne Johanne 1836, Margrethe 1837, Torjus 1839, Isak 1844 og Anne Marie 1846.

Livet i Hasseldalen var ikke bare en dans på roser. Johanna døde da Marthe Margrethe var 17 år gammel. Siden hun var den eldste jenta, tok hun over husholdningen hjemme og tok seg av sine yngre søsken. I papirene fra Amerika sies det at Johanna døde da Marthe Margrethe var 12 år. Det stemmer ikke fordi Johanna og

*Parti fra
Hasseldalen*

Anders fikk det siste barnet i 1846 og hun døde like etter.

Marthe forteller videre at familien bodde i det lille huset i Hasseldalen. Der var det 3 rom. Først kom man inn i kjøkkenet. Deretter inn i stuen. I tillegg var der et lite anneks.

I stuen stod det en stor bakerovn. Der bakte de brød, for det meste grovbrød. De hadde veldig lite å leve for siden det var trange tider i Norge på den tiden. Alle sammen sov i stua. Marthe fortalte at de pleide å ha en kurv hengende i taket i stua med flatbrød. Barna var ofte sultne og de gråt når de så kurven, fordi det måtte rasjoneres slik at det ble kun en liten bit til hvert måltid. Da Anders var på jobb fikk han lunsj. Denne pleide han å spare for å ta den med hjem til barna.

Da barna ble så gamle at de kunne begynne å fiske ble det bedre tider. Guttene startet å jobbe for å tjene penger så fort de var gamle nok.

Da Marthe ble konfirmert, fikk hun sydd en kjole av morens nydelige brudekjole. Det ble sagt at også de andre jentene fikk laget en kjole. Sannsynligvis var det nok den samme kjolen som gikk i arv siden alle jentene hadde en slik kjole. Marthe skrev også litt om sine søsken. Hun kan

fortelle følgende:

Broren Nils var gift med en nydelig kristen jente som het Anne Marie Krabberød. De bodde på en liten gård i Norge. Nils døde tidlig og Anne Marie dro til Green Bay, Wisconsin. De hadde en datter, Johanne Nielsine (1853).

I papirene her i Norge har vi litt mer informasjon. Den lille gården Nils og familien bodde på het "Hovet" og lå på Krabberød, Stathelle. Han fikk ved skjøte 6. april 1853, disposisjonsrett til plassen til en pris av 400 spesidaler. Det ser imidlertid ut som tinglysningen først kan ha skjedd 7. april 1858. Konen hans, Anne Marie Isachsdatter, født i 1823, var fra Skaugen østre i Bamble. Hun var datter av Isach Thorsen Skaugen Østre (1780 – 1850) og Karen Halvorsdatter Rognskåsa (1791 – 1865). Vi vet at Anne Marie og datteren dro til Amerika i 1871, til en bror av Nils som utvandret tidligere. Den eneste som var i Amerika på den tiden var Tellef.

Etter dette slutter alle spor fra denne greinen. Ingen fra den nå levende familien har hørt om disse familiemedlemmene. På tross av mye leting også i amerikanske arkiver, er de som sunket i jorden. Hvis det nå skulle vise seg at de bodde i Green Bay, WI, har de trolig bosatt seg i et område der mange norske slo seg ned.

Tellef Hasseldalen

Området het på den tiden Fort Howard. I dag regnes det som en del av Green Bay. Kirken der brant for mange år siden og med i brannen gikk alle de gamle arkivene. Det er det nærmeste vi har kommet, i alle fall frem til nå.

Rogn Søndre

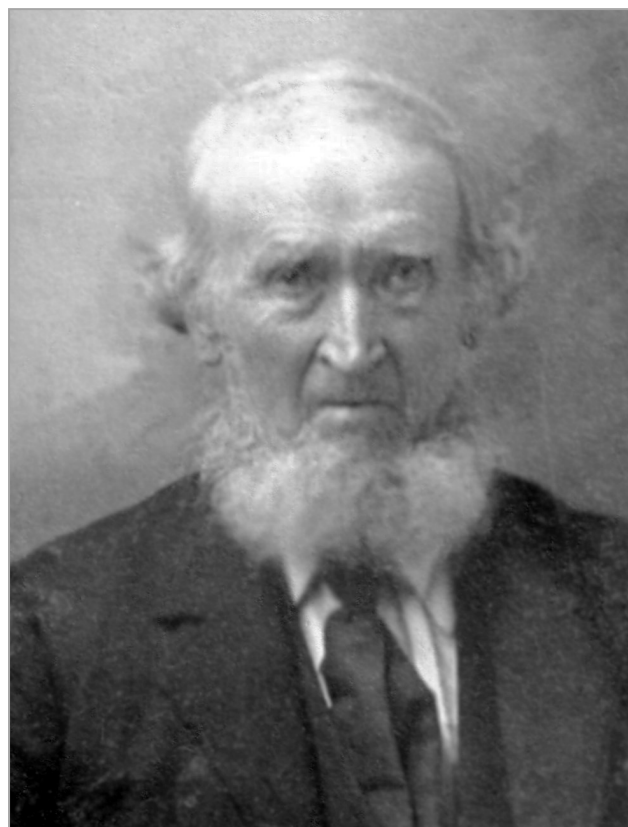
Om sin bor Tellef fortalte Marthe at han dro til sjøs og hoppet av båten i New York. Han dro sammen med en spanjol. De tok så en kystrute til San Francisco. Der kjøpte de et esel, grave-redskaper og proviant. Deretter fant de et stykke land langs en elv, gjerdet det inn med busker og bygde seg en liten hytte. De startet å grave etter gull. Gullet de fant måtte de grave ned for det var mange tyver i området. Tellef bodde der i 5 år før han dro tilbake til Norge. Familien hans her var nær ved å sulte i hjel. I løpet av de årene han var borte visste ikke familien hvor han var.

Det første han gjorde da han kom hjem til Bamble var å dra til butikken og kjøpe brød, kaker og annet godt bakverk. Familien var så glad for å se ham i live at de takket Herren for at han var frisk og kom til dem med disse gavene. I tiden som fulgte kjøpte han dress og flosshatt til sin far. Han kjøpte også klær til alle de andre familiemedlemmene og alle søstrene fikk øreringer i gull. Han var en svært populær og ettertraktet rik mann.

En kveld etter et fuktig lag med kortspill, fikk han sitt kall fra Gud og sluttet med gambling og drikking. Han gikk tilbake til det enkle livet han alltid hadde levd sammen med familien. Etter gullgravingen hadde han såpass med penger at han aldri trang å jobbe en dag mer. Han fisket og nøt livet. Han var veldig glad i barn og tilbrakte spesielt mye tid sammen med sin yngre bror Isak.

I 1877 kjøpte brødrene Tellef og Isak Hasseldalen gården "Rogn Søndre". Da Tellef reiste til Amerika testamenterte han sin halvpart av gården til Isak. Det var ingen som visste om Tellef kom hjem igjen. Lykken var stor da han kom hjem og han bodde på Rogn selv om broren nå var den rettmessige eier.

Tellef fikk aldri egen familie og levde siste del av sitt liv i Bamble sammen med familien. Han ble gravlagt på kirkegården Bamble. Rogn søndre, den gamle gården til Isak og Tellef, er

Marthe (Hasseldalen) gift med Hans Petter Aaby Olsen

pr. i dag eid av mine foreldre.

Den eldste jenta i Hasseldalen var Marthe selv. Hun ble født 1. mars 1829 og døde 25. januar 1910. Hun ble gift med Hans Petter Aaby Olsen. Han seilte i 30 år, og var også med på et forlis. Han var den første som brakte med seg en parafinlampe hjem. Folk kom fra fjern og nær for å se på dette flotte lyset. Lampen var kjøpt i Canada sammen med parafin. Ikke lenge etter kom det både lamper og parafin fra USA.

Da Hans Petter startet å seile tjente han 5 dollar i måneden. Seinere gikk det opp til 6 dollar. På tross av disse magre lønningene, klarte han å spare 300 dollar før han giftet seg. Han var også i stand til å kjøpe et hus i Ekstrand.

De hadde 7 barn: Mathilde, Olaf, Nils, Marie og Martin, samt 2 som døde under fødselen. Familien dro til USA i 1888 og bodde hos sønnen Nils på gården hans i Hainesville til de

døde. Denne gården kjøpte Nils av Hans Eliassen, som for øvrig var hans onkel. Hans Eliassen vokste også opp på Rogn, nærmere bestemt på Kåsene gård. Dette er ikke så langt fra Hasseldalen. Han ble gift med en annen søster fra Hasseldalen.

Her i Bamble har nok mange hørt om Nils Hansen fra Eiksrønningen. Det er skrevet flere historier om ham. Nils var flere turer hjemme i Norge og på slutten av 70-tallet, fortalte han historien om sitt liv til nå avdøde Rolf Thommesen fra Ekstrand. Historien ble publisert i tidsskriftet til historielaget i Bamble i 1980.

Marthe fortalte ikke så mye om sin søster Berte Andrea. Hun ble aldri gift og jobbet som husholderske hos en bror av Jens Aaby Olsen. Hun ble visstnok der til hun døde.

Her i Norge kan vi lese at hun overtok Hasseldalen etter sin far i 1881. Den årlige avgiften var 14 kroner. Som betaling for sitt

arbeid, tjente hun 53 øre om sommeren og 33 øre om vinteren. Hun eide plassen til 1885. Den neste søsteren Marthe forteller om er Aaste Marie og disse to søstrene skal etter hvert dele en ganske spesiell historie. Aaste var gift med Hans Eliassen, som tidligere nevnt fra Kåsene gård på Rogn.

Aaste og Hans hadde 3 barn. Hun døde under fødselen av tvillinger. Det har vært mange teorier om hvor hun ble gravlagt, og hvor familien bodde da hun døde. I papirene fra USA står det at hun ble gravlagt på kirkegården i Sugar Creek, Door County, Wisconsin. Det er flere av etterkommerne som har leitet etter graven til Aaste. Det sies at den skal ligge i et område i Sugar Creek som er innenfor et indianer-reservat. Det er ikke lett og komme inn dit og det krever spesiell tillatelse for å få det til. Ingen vet om kirkegården fortsatt eksisterer.

Så blir informasjonen fra Norge koblet inn og den forteller noe annet, som for øvrig er det som er korrekt. Jeg har funnet ut at Aaste Marie aldri kom til Door County, i alle fall ikke for å bo der. Familien bodde i Fort Howard, nær Green Bay, WI. Her døde hun og ble gravlagt i 1876. Hans Eliassen ble gift to ganger etter ekteskapet med Aaste. Hans andre kone var datter av Tallak Haines, Christine. I følge papirene fra USA fikk de 2 barn: Ellen og Nelly. Hans ble også gift en tredje gang med Johanna Maria Hansen.

Hvorvidt Hans noen gang bodde i Sugar Creek er usikkert, men vi vet at han endte opp i Hainesville. Der er han også gravlagt.

Barna til Aaste og Hans som vokste opp, het Annie og Eli. Dem skal vi høre mer om litt seinere. Hans Eliassen har fortsatt masse slekt i Bamble.

Om søsteren Anne Johanne sier ikke Marthe stort. Hun ble kalt Hannah og bodde hos sin bror Isak til hun døde. Her i Norge vet vi at det var ei av jentene fra Hasseldalen som var veldig syk og som ble tatt vare på av Isak. Da kan

Berte Hasseldalen

Aaste Hasseldalen

*Margrete (Hasseldalen) gift med
Ole Thommesen*

det stemme at dette var Hannah.

Margrethe er den neste søsteren i flokken. Hun giftet seg med Ole Thommesen. De fikk 6 barn, først 2 par tvillinger og så 1 gutt og en jente. Mannen hennes, Ole, var en sjømann. Dette er en grein som går til Thommesen – slekten i Ekstrand i Bamble. Marthe og Ole var oldeforeldrene til Rolf og Oddvar Thommesen. Bildet viser Margrethe, Ole og et av barna.

Om sin bror Torjus forteller Marthe:
Torjus (kalt Torge i USA) ble kaptein på en båt og dro ut for å fiske kveite på Newfoundland. Han brakte fisken til Gloucester og Boston. Han kom tilbake til Norge sammen med sin bror Tellef. Her ble han ble skjenket full av noen han kjente og de stjal fra han alt hadde spart seg opp gjennom mange års arbeid. Dette var verdier han bar på seg på vei hjem. Etter dette dro han rett ut på sjøen igjen som kaptein på en annen båt for å starte på nytt. Etter en tid gikk båten ned og mannskapet druknet.

Isak Hasseldalen

Så har turen kommet til broren Isak:
Isak dro til sjøs som ung. Han kom også til USA og fisket på Newfoundland. På vinteren jobbet han for kost og losji på ulike gårder. Han var i USA 4 eller 5 år.

Han var kjent for å være en av de beste fiskerne. Han dro tilbake til Norge og giftet seg. Han kjøpte en gård og ble en respektabel bonde. Kona hans levde til hun var 85 ½ år. De hadde 3 sønner og 2 døtre. Han levde til han var omkring 90 år gammel. Han var frisk og oppgående helt til det siste.

Isak var min tippoldefar. Han levde fra 1844 til 1932. Han kjøpte gården Rogn søndre sammen med sin bror Tellef i 1877, altså gården til mine foreldre.

Isak var hos Tellef i USA. Mulig at han hadde kontakt med andre søsken der borte også. Da han kom hjem giftet han seg med Sofie Tangvald (1851 – 1936). Barna deres het Jenny Maria 1878, Arnt Josef 1881, Agnes Alvide

1885, Isak Samuel 1888 og Trygve 1894. Isak er begravd på kirkegården i Bamble.

Anne Marie

Anne Marie er ikke nevnt i papirene fra USA, så jeg ble litt usikker på hvor hun passet inn. Det vi vet er at hun ble født i 1846 og var den yngste av de 10 søsknene i Hasseldalen. Etter mye leiting fant jeg henne i en kirkebok for Bamble og det viser seg at hun døde 29/3 – 1847, ¾ år gammel.

Så lurer dere kanskje på disse papirene fra USA; hvor i alle dager kom de ifra. Og historien er slik:

Da vi hadde slektstreff for etterkommerne og familien til Tallak og Ellen Haines, ble jeg kontaktet av en eldre mann. Vi hadde hatt en gudstjeneste spesielt til ære for etterkommerne av familien i Hainesville kirke. Etterpå var det en liten historiesamling i storsalen i kjelleren. Det var flere innslag fra de oppmøtte for at vi skulle få mer viten om hvordan vi var i slekt.

På slutten av denne samlingen reiste en eldre mann seg. Han fortalte at både han og kona var etterkommere etter Anders Hasseldalen. De hadde fått tips om at de burde møte opp på denne samlingen og spørre etter ei jente som het Monica. Siden det ikke var flere enn meg ved det navnet, så reiste jeg meg opp. Lettere forvirret fikk jeg frem at Anders Hasseldalen var min tippoldefar også. Så var vi i gang.

Mannen het Richard Hannemann og han er gift med Mathilde Bergsland. De har levd hele sitt voksne liv i Hainesville og området rundt Sturgeon Bay. Det skal vise seg at de er tremenninger. Begge har felles tippoldefar, nemlig Anders Hasseldalen. To av døtrene i Hasseldalen, Marthe Margrethe og Aaste Marie, skapte hver sin grein i Hainesville og disse klarte og gifte seg med hverandre litt lenger ut i slekten. Utrolig men sant. Her satt altså to eldre mennesker på over 80 år som hadde de siste brikkene i et puslespill som jeg har prøvd å legge i mange år. Jeg har visst en del om de fleste av barna i Hasseldalen, men

jeg fant aldri de siste bitene. Kunne dette være menneskene jeg lette etter?

Naturlig nok ble det ikke tid til å ta hele den historien denne dagen, men vi utvekslet telefonnummer og adresser. I tillegg fikk jeg kontakt med sønnen Rick og vi ble enige om å holde kontakten. Ikke lenge etter jeg kom hjem mottok jeg en stor konvolutt med masse papirer. Ikke bare har denne familien vært utrolig gode til å skrive ned gammel historie, men de husker enormt mye. De forteller og skriver og tegner ned gammel informasjon som om de fikk den i går. I tillegg til informasjonen de gav meg, skulle det vise seg at også de hadde mange uløste gåter. Mange navn og mye de ikke forstod. Nå, 3 år etterpå har vi løst mange mysterier sammen.

Slik er sammenhengen:

Marthe Margrethe giftet seg altså med Hans Petter Aaby Olsen. Blant barna de fikk kjenner vi Nils best. Og nettopp Nils Hansen er bestefar til Mathilde Bergsland. Nils ble gift med ei jente som het Mathilde i 1898, i Brevik. Etter en bryllupsreise i Oslo, dro til England og så til USA. Videre ble en av døtrene deres giftet inn i Bergsland - slekten fra Bamble. I 1930 ble Mathilde Bergsland født. Hun skal til Norge for første gang sommeren 2013.

Richard Hannemann selv stammer fra Aaste Marie Hasseldalen. Det er tidligere nevnt at hun var gift med Hans Eliassen fra Rogn. Av de to barna deres var Annie bestemor til Richard. Hun fikk igjen 2 barn: Elanor (mor til Richard) og Olga. Familien på farsiden til Richard kommer fra Chicago – området. Bror en til Annie, Eli, adopterte en datter. Richard kommer også til Norge for første gang sommeren 2013. Så hva kan det være at disse menneskene har levd i USA i så mange generasjoner uten at noen har visst om dem? Eller motsatt?

Svarene er mange og det kommer stadig flere. Et av hovedpunktene er nok at de har levd hele sitt liv i den tro at de ikke hadde noen gjenlevende slektninger i Norge. De hadde et lite

Mathilde Bergsland og Richard Hannemann hjemme på gården deres sommeren 2012.

håp om at det fantes noen, men ingen av dem hadde noen forutsetninger for å dra hit for å finne dem.

En annen grunn er nok at det ikke alltid var så lett å snakke om gamle Norge. Det var nok ikke det største problemet i denne familien, men stort nok til at gamle bånd ble brutt da de gamle generasjonene gikk bort. Og det er her jeg har undret mest. Det skal vise seg at de aller fleste familiene i Hainesville er i slekt. Dette går helt tilbake til den tiden hvor Bamblingene slo seg ned her. De har gått på skole sammen, bodd ved siden av hverandre, gått i samme kirke, handlet på samme butikken uten å vite at de er i slekt. Det er helt utrolig. Det var først da jeg kom dit med mine papirer fra Norge, at vi satt oss ned og begynte å pusle sammen bitene. Nære venner, som til og med har vært forlovere og blomsterpiker i hverandres bryllup vet ikke at de er i ganske nær slekt. Dette kommer aldri til å slutte å forundre meg.

Mathilde og Richard har selv 5 barn, 3 jenter og 2 gutter. Heller ingen av dem har tatt turen over "dammen" for å finne ut mer. På mange måter kan jeg forstå dem. De har jo levd lykkelig i USA med sine liv. Likevel har det, for dem som for oss, manglet en liten bit. Sønnen Rick skal være med til Norge sommeren 2013.

Familien bodde tidligere på den ene av 2 Bergsland – gårder. Denne gården ble revet for noen år siden til fordel for etablering av golfbane. De fikk en gård som erstatning og denne ligger litt lenger ute på bondelandet. Familien var, inntil for et par år siden, den største melkeprodusenten i området. Gården er stor i norsk målestokk, med masse dyrket mark. Og det er jo litt spesielt når man kommer fra Bamble, har vokst opp ved siden av Bergsland gården her og møter en lastebil som det står "Bergsland/Hannemann Farm" med store bokstaver på døra. Da blir verden veldig liten og man føler seg nesten litt hjemme.

ETTERORD:

Da jeg mottok alle papirene fra Amerika med all

den nye informasjonen, var det mange ting som falt på plass. Likevel oppstår det også noen nye spørsmål.

Kona til Anders, Johanna, har vi hatt flere ulike navn på. Kanskje ikke så rart hvis dette er en historie som det har vært ønske om å kamuflere. Det var nok ikke spesielt heldig på denne tiden at en prestedatter giftet seg med en helt vanlig mann. Jeg føler meg trygg på at denne informasjonen fra Amerika er riktig fordi den er skrevet ned av datteren til Anders og Johanna, Marthe Margrethe. Det er så nær kilden man kan komme uten selv å være den. Informasjonen samsvarer ikke helt med det skrevne ord blant annet i lokale bygdebøker og andre oppslagsverk. Kanskje ikke så rart hvis det var ønske om å skjule det egentlige opphavet. Det er i alle fall ingen grunn til at datteren skal lyve om opphavet til sin egen mor tenker nå jeg.

Denne pastor Dürendahl er også en liten nøtt. Det er svært lite informasjon å finne om ham lokalt i kirken, i alle fall her i Bamble. Hvorfor han kalte seg pastor er også uvisst for han skal ha fungert som sogneprest. Litt uvisst hvor lenge og hvilken funksjon han har hatt etter dette i menigheten. Han har nok uansett vært meget bevisst sin tittel som pastor og sin rang i samfunnet.

Så nå har jeg krydret hverdagen litt med gjemt og glemt informasjon og håper at den kan berike dere som leser den også.

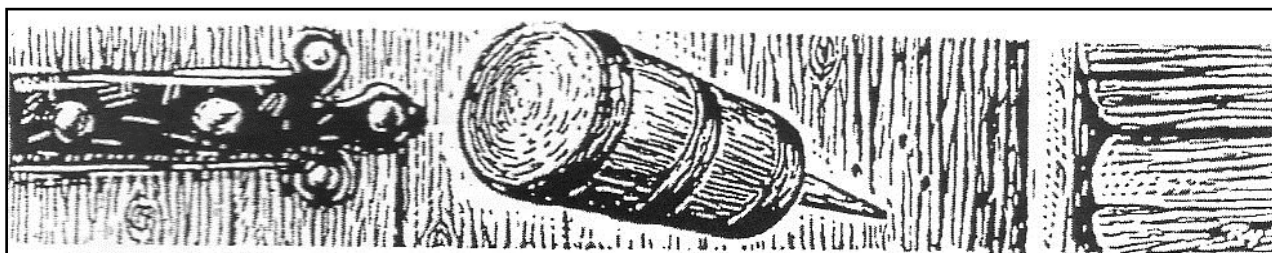
Nils Hansen fra Eiksrønningen, Bamble som omtalt i artikkelen. Her med sin søster Marie.

«Her i Bamble har nok mange hørt om Nils Hansen fra Eiksrønningen. Det er skrevet flere historier om ham. Nils var flere turer hjemme i Norge og på slutten av 70-tallet, fortalte han historien om sitt liv til nå avdøde Rolf Thommesen fra Ekstrand. Historien ble publisert i tidsskriftet til historielaget i Bamble i 1980.»

Møteplan

1. halvår 2014

Mars	6. Arbeidsmøte
	20. Arbeidsmøte
April	3. Utvida arbeidsmøte
	10. Årsmøtet
	24. Arbeidsmøte
Mai	8. Arbeidsmøte

Budstikka nr. 1 - 2014

Styret i Grenland Ættehistorielag:

Terje Rehn Holm-Johnsen, leder

Kari Aabelvik, nestleder

Tore Granly, kasserer og IT-ansvarlig

Kersti Sorter, arkivar

Frank Johannesen, arkivassistent

Gard Strøm, PR-ansvarlig

varamedlemmer:

Sven Erik Langseid

Bjørn Bergan

Kontaktinformasjon Grenland Ættehistorielag:

E-post: lagskontakt@grenlandslekt.no

Konto: 2610 20 83813

Nettside: www.grenlandsslekt.no

Besøk vår nettside for mer informasjon, slektsforum, kildemateriale, medlemsmøter m.v.

Medlemskontingent 2014

Enkeltmedlem:..... 175 kr.

Medlemmer, ektefeller /par: ..... 200 kr.

Medlemmer fra Norden:..... 250 kr.

Medlemmer fra verdens ellers: . 300 kr.

Arbeidsmøter

Arbeidsmøtene blir holdt på vårt møterom i 2. etasje, hvor åpningstiden er kl. 17-20. Her kan vi sitte med våre PCer og jobbe med slekt hver for oss, sammen eller be om bistand. Styret har en vertordning/kontaktpersoner på møtene.

På de utvidede medlemsmøtene har vi orienteringer m.v. om ulike temaer i tiden kl.19-21.

Husk biblioteket stenger kl. 19, så kom i god tid før det.

Svenske og amerikanske kilder:

Laget har abonnement hos noen svenske og amerikanske nettsteder (betalingstjenester) med kirkebøker, folketellinger m.v., og på arbeidsmøtene er vi behjelpelig med oppslag her så langt tida strekker til.

Husk å melde fra om endringer om postadresse og e-post til laget

Vi sliter med et antall medlemsblader som kommer i retur ved hver utsending. Som oftest er det at dere har flyttet, men glemt å melde fra til oss. Dette fører til at dere får medlemsbladet forsinket samt at vi får ekstra kostnader til utsending. Så glem ikke oss når du melder adresseforandring.

Videre har laget fått e-post-adressen til en del av våre medlemmer - men langt fra alle. Ved utsending av noen meldinger pr. e-post viser det seg så igjen at noen kommer i retur. Så meld fra om e-post og endringer.

Grenland Ættehistorielag

inviterer til årsmøte torsdag 10. april 2014 kl.19 på Hauges Minde i Skien.

Dagsorden:

- Godkjenning av innkalling og dagsorden
- Konstituering med valg av møteleder, referent og 2 til å underskrive protokollen
- Årsmelding
- Regnskap og revisjon
- Fastsettelse av kontingent
- Forslag om endring av statuttene
- Innkomne saker
- Valg etter innstilling fra valgkomiteen på styremedlemmer, revisorer, kaffekomite og repr. til hederspriskomiteen
- Valg etter innstilling fra styret på en repr. til valgkomiteen

Forslag til saker som ønskes behandlet på årsmøtet må være styret ihende innen 31. mars.

Etter ordinære årsmøtet vil det bli foredrag ved **Kjell Woje**. Han skal fortelle om Arbeidermiljøet ved Ødegårdens Verk 1874 - 1901.

Det blir også enkel servering samt utlodning.

Kurs/arbeidsgruppe i bildebehandling

Det blir avholdt et kurs/arbeidsgruppe i bildebehandling denne våren.

Andreas Søli har sagt seg villig til å være med å dra i gang dette. Vi legger opp til at det arbeides en del på egen hånd. Vi stiller ingen krav, men en viss forståelse i PC-bruk forventes. I tillegg er det fint om du disponerer et bildebehandlingsprogram, f. eks. Photoshop Elements.

Ta med deg gamle bilder som dere kan arbeide med.

Kurset vil være på følgende dager: 22. og 29. april og 6. og 13. mai.

Tidsrommet er mellom 18-21 hver kveld.

Det er bindende påmelding. Kursavgift på 200 kr som betales til lagets konto 2610 20 83813. Husk å merke innbetalingen med navn og at det gjelder kurs i bildebehandling. Påmelding kan skje til lederen@grenlandslekt.no

